

POSUDEK OPONENTKY DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autorka práce: Barbora Bísová

Název práce: Ochrana biodiverzity ve středoevropské krajině

Vedoucí práce: Michal Andreas

Oponentka práce: Dagmar Říhová, KBES PedF UK Praha

Cíle práce

Cíle práce jsou (mírně krypticky) zmíněny v úvodu práce. První z cílů – rešerši na téma biodiverzity a jejího ohrožení ve střední Evropě – musí z úvodu čtenář v průběhu čtení odvodit. Druhý z cílů – vytvoření doplňujících výukových materiálů k danému tématu – je již vypsán doslovně. Oba vytčené cíle byly splněny; první ve velmi dobré kvalitě, druhý naopak minimalisticky.

Obsahové zpracování

Název diplomové práce svým zněním pokrývá pouze část práce: v textu jsou navíc návrhy doplňkových výukových aktivit; tyto aktivity jsou zmíněny též v anotaci. Klíčová slova jsou zvolena vhodně.

Práce je rozdělena do dvou oddílů. První, teoretická část čtenáře pečlivě seznamuje s historickým vývojem středoevropského klimatu, krajiny a bioty co se jednotlivých biotopů týče, a s faktory které je ohrožují. Tyto kapitoly jsou sepsány pečlivě a detailně, dílčí části na sebe logicky navazují a navzájem se rozvíjí. V závěru se tento oddíl věnuje problematice ochrany přírody a krajiny v RVP ZV a RVP G. Tato část je výrazně kratší, stručnější a méně informativní; v odstavcích těsně před praktickou částí diplomové práce je text „poslepovaný“ z obecných konstatování a nenese žádnou faktickou informaci.

Druhý oddíl práce obsahuje nástiny jedenácti návrhů na aktivity související s (kvartérním) vývojem přírody ČR, klimatickou změnou, lidskými zásahy do přírody, přirozenými a umělými ekosystémy, ohrožením fauny a flóry změnami v krajině a dalšími příbuznými tématy. Autorka prezentuje jak návody na dílčí aktivity, tak jejich autorská řešení.

Diskuse je věnována především zhodnocení rešeršní části práce, praktickému ověření navržených aktivit uvádí kratičký obecný odstavec. Výsledky chybí jak v doslovném významu (chybí kapitola nazvaná „výsledky“), tak co se poskytnutých informací o průběhu a výsledku testování týče. Závěr se podobá spíše anotaci a je sepsán velmi obecně.

Formální náležitosti

Práce je dělena tradičně a obsahuje většinu předepsaných náležitostí (česká i anglická verze anotace a klíčových slov; zadání DP). Ač je práce z velké části rešeršní, do textu je vhodně zařazena kapitola věnovaná metodice práce a způsobu sestavení rešerše. Výsledky v této kapitole zmíněného testování žáků však v práci uvedeny nejsou. Zcela chybí kapitola výsledky, kapitola diskuse rovnou navazuje na kapitolu seznamující čtenáře s navrženými výukovými materiály.

Text je psán příjemnou češtinou bez překlepů a pravopisných chyb, s minimem neobratných slovních spojení. Autorka v celé práci konzistentně nesprávně používá tvar „viz.“ (jedná se o jednotné číslo rozkazovacího způsobu slovesa „vidět“, nikoliv o zkratku, a proto se píše bez tečky); text je jinak bez gramatických i typografických nepřesností a faktických nedostatků.

Užití obrázků splňuje formální náležitosti; coby modelový čtenář doporučuji některé z nich zvětšit (především popiska obr. 3 je velmi drobná).

Seznam citované literatury koresponduje s citacemi uváděnými v textu. Práce jsou v seznamu uváděny příjemně stručnou citační normou, citace uváděné v textu jsou organicky začleněny do vět a jejich velmi časté užití (chválím!) neruší. Autorka správným způsobem uvádí také sekundární citace. Překvapivé je rozdělení zdrojů na „papírové a elektronické“; které je dle mého soudu zbytečné. V práci nejsou využity některé publikace, které bych při věnování se náhradním/antropogenním stanovištím a jejich biodiverzitě očekávala, např. Konvička et al. 2005 či Tropek a Řehounek, 2011*.

Antiplagiční kontrola systémem *Odevzdej* odhalila pouze minoritní a nevýznamné podobnosti s dostupnými pracemi; práce je autorským originálem.

Varia:

Pracujete-li s RVP z let 2021 a 2023, není vhodné k jejich hodnocení/rozboru používat práci publikovanou v roce 2014 (Pavlasová 2014). V mezičase došlo v rámcových vzdělávacích programech k podstatným změnám a komentář z roku 2014 se týká jejich předchozí verze – nemusí proto pro současně používané verze být (zcela) platný.

Úloha 1: definice 5. a 7. slova použitého v křížovce jsou zvláštní, doporučuji přeformulovat. Celkově mi přijde, že pokud bude úloha použita mimo kontext nějakého delšího výukového bloku zaměřeného na klimatickou změnu, bude pro žáky obtížné některé pojmy do křížovky najít. A pokud bude aktivita použita „jen tak“, tak se zase ztrácí návaznost k ochraně biodiverzity/vývoji krajiny. V úloze zcela chybí metodická podpora pro práci s doporučeným článkem, chybí i autorské řešení (či alespoň nasměrování), která fakta ve článku jsou důležitá. Domnívám se, že absence metodické podpory při práci s textem neumožňuje použití úlohy dalšími uživateli.

Úloha 2: slova využitá v křížovce jsou poměrně odborná a myslím si, že pro žáky bude (bylo?) obtížné na ně přijít. Zároveň si myslím, že využití chytrého telefonu/vyhledávání na internetu nezaručí, že žákům pojmy a jejich definice uvíznou v hlavě. Já osobně bych si po takové hodině pamatovala jen to, že pojmy byly složité a neustále jsem něco ťukala do telefonu, abych to honem rychle stihla do limitu...

Úloha 3: navrhuji tabulku rozstříhat a udělat z toho přiřazovací papírkovou hru. Ve vysvětlovací části je použito velké množství odborných termínů, které nemusí být žákům bez předchozího seznámení ve výuce jasné (kúrovec, prosvětlený, eroze, čejka chocholatá, horské lesy, vápnění).

Úloha 4: zadání nepočítá s tím, že žáci nemusí znát některé použité odborné termíny nebo slovní spojení. Pokud se schématem není dále pracováno (nebo schéma samotné nenavazuje na konkrétní výuku), je dle mého soudu tato aktivita samoúčelná.

Úloha 5: některé popisy jsou příliš stručné nebo uvádí popisy, které nejsou samonosné. Je důležitější znalost morfologie nebo „příběhu“? (Možná žactvo podceňuji, ale není fotka úhoře překonávající souš matoucí?)

Úloha 8: Omlouvám se za svou nedovtipnost, ale jak mi tahle rozřazovací úloha pomůže pochopit šíři lidské činnosti v krajině? Podle mě je to jen testování znalosti, jestli vím, které ekosystémy jsou umělé a které přírodní. Nemusím mít použité pojmy naplněné skutečnou vědomostí, stačí když si pamatuju kam co patří.

Úloha 9: Jaké nové poznatky žákům tahle úloha přinese? Podle popisu a autorského řešení jen „rozmotávají“ přesmyčky a hledají správný tvar národních druhových jmen.

Úloha 10: řešení je podle mě kontextově podmíněné – pokud by úloha byla použita mimo tematicky podobně/identicky zaměřenou výuku, bylo by pojmenovávání vyfocených jevů velice obtížné.

Úloha 11: čtení s porozuměním (a případným zapamatováním) bude lépe fungovat, pokud žák dostane instrukci seznámit se napřed s otázkami a až poté číst příložený text.

* https://www.forumochranyprirody.cz/sites/default/files/ohrozeny_hmyz_nelesnich_stanovist.pdf
https://mokrady.wbs.cz/literatura_ke_stazeni/bezobratli_postindustrialnich_stanovist-vyznam_ochrana_a_management.pdf

Doplňující komentář

Diplomová práce Barbory Bísové působí ambivalentním dojmem. První polovina je sepsána pečlivě, čtivě a představuje velice povedenou popularizační rešerši týkající se vývoje přírody a krajiny ve (střední) Evropě, a faktorů ovlivňujících a ohrožujících biodiverzitu současnou. Tato část je detailní, informativní, logicky uspořádaná a čtenáři přináší přehledně propojené základní poznatky (a mnohé navíc). Adeptka má střízlivý pohled na věc (laické) ochrany přírody; potěšilo konstatování že překotná opatření typu akce „Zasad' strom“ mohou být škodlivá více než užitečná, ačkoliv jsou veřejností brána jako pozitivní.

V přímém kontrastu s touto do detailu propracovanou částí jsou návrhy doplňkových výukových aktivit. Autorka v popisu předcházejícím samotným návrhům zmiňuje, že materiály byly vytvořeny tak, aby s nimi mohli pracovat i žáci bez odborných znalostí dané problematiky, což je chvályhodný záměr. Při realizaci to ale vedlo k vytvoření úloh teoretickou částí práce pouze lehce inspirovaných. Vzniklé doplňkové úlohy tak s důležitými fakty z teoretické části práce neseznamují, což je vzhledem k povedené obsáhlé rešerši velká škoda.

Autorka zmiňuje u každé úlohy rozvíjenou oblast/schopnost/dovednost a mnohdy jsou to obecné kompetence (využití mezioborových souvislostí, vyhledávání informací na internetu, zamýšlení se nad...). I to je chvályhodný záměr, ale protože v práci není popsán průběh praktického ověření aktivit a ani nebylo otestováno, jaký vliv na žactvo měly (ať už co se týče vědomostí, upevňování poznatků, schopností nebo dovedností), obávám se, že jediný pozitivní vliv praktické části zaznamenala autorka otestováním úloh a svých učitelských schopností sama na sobě. Mnohokrát jsem měla možnost s delším časovým odstupem zjistit, že má vlastní výuka – podle okamžitých mimovolných reakcí žáků a podle hladkého průběhu praktik výborná, zábavná a funkční – neměla trvalého vlivu ani na znalosti, ani na dovednosti. Navíc funkce „využití mezioborových souvislostí“ (úloha č.2) předpokládá alespoň bazální znalost konkrétních informací, což je v rozporu s úvodní premisou úloh.

Obávám se, že protože se jedná o doplňkové výukové aktivity, navázané na konkrétní tématickou výuku, autorka byla první a také poslední, kdo úlohy v praxi využil. Vyučující z praxe nebudou mít dost času práci si projít a hledat jednotlivým úlohám tematicky vhodné místo ve své vlastní učitelské praxi. Pro mne coby oponentku práce je však důležité sepsání čtivě a obsažně rešerše, a autorčina vlastní učitelská zkušenost získaná při práci na představených materiálech a při provedení v praxi. Práci proto doporučuji k obhajobě a vznáším dva dotazy, o jejichž zodpovězení prosím.

Otázky doporučené pro zodpovězení při obhajobě

1. Jak moc jsou větrné elektrárny nebezpečné pro ptáky? Je publikována nějaká studie, která negativní vliv těchto elektráren kvantifikuje?
2. *(Omlouvám se, pokud následující otázka vyzní štouravě. Myslím ji zcela upřímně a zajímá mne i autorčin osobní názor)* Co rozvíjí/učí/rozšiřuje „rekonstrukce“ jmen rostlin a živočichů z přesmyček? Tento typ úkolu byl použit v úloze č.9 a občas se s ním setkávám při hospitacích výuky i já sama, ale dosud jsem nezjistila, k čemu je taková úloha (krom trápení dyslektických dětí) dobrá.

Navrhované hodnocení

Doporučuji obhájení předložené práce.

V Praze dne 3. června 2024

Dagmar Říhová